
Královna Žofie a Václav IV.

HRAD ŽEBRÁK, 2. PROSINCE 1389

„Poraďte přilož, ať oheň hoří vysokým plamenem,“ přikázala Žofie dveřníkovi.

I když zima byla mírná, chtěla, aby bylo v komnatě teplo, aby se oba, ona i její Václav, hezky uvolnili. I víno se naučila pít. Chutnalo jí husté červené, teď v zimě svažené s voňavým kořením.

Přestože se brzy setmělo, ani nemusela zapálit voskovice. Oheň naplnil celou místnost příjemným mihotavým světlem. A královna, šťastná a roz-toužená, čekala na svého Václava.

Ozvalo se lehké zaklepaní, a když vešla komorná s velkým podnosem plným jídla, Žofie věděla, že král přijde vzápětí. Ani se nestihla posadit do křesla, když se rozrazily dveře a v nich stál Václav s otevřenou náručí.

„Jaký jsi měla den, má drahá?“

„Myslela jsem na pouze na tebe, takže velmi krásný,“ zašeptala Žofie a zvedla k manželovi obdivný pohled. „Jak jen při tom všem zvládáš i své vladařské povinnosti?“

„Pouhé řečnění nad situací v zemích a podepisování výnosů,“ zabručel Václav. „Naštěstí jsem pověřil oddané pány uzavíráním dohod a smluv, jenže na každou listinu musím dát svůj podpis,“ mávl otráveně rukou.

„Jsi tak moudrý, můj pane!“ Žofie políbila manžela do vousů. „Najíme se?“

„Nalej mi vína, ať spláchnu všechny starosti a zapomenu na povinnosti.“

Václavův hlas už po prvním poháru zesládl a zněžněl. Uvelebil se na velkém, měkce vystlaném dřevěném loži a přivinul si manželku na hrud.

„Ještě nikdy mi s žádnou ženou nebylo tak dobře, má drahá Žofie, proto jsem se rozhodl, že naši lásku a věrnost zvěčníme do knih, třeba i do veršů. A nikdo jiný nemůže vědět, jak miluji svoji manželku, než já sám a ty, moje milovaná.“

„Pak vytvoříme rukopis společně,“ nadchla se Žofie. „Kdo ví o lásce a věrnosti více než královská dvojice?“

„Drahoušku, jsi mi vším.“ Král manželku dlouze políbil. „Jsi mi svobodným, nevinným ledňáčkem, který usedl do mé dlaně a nechal se uvěznit mojí láskou. Něco takového jsem nikdy nečekal. Proto bude ledňáček navždy symbolem naší lásky, a točenice, do které ho uvážeme, znakem věrnosti.“

„A také musíš v rukopise popsat všechny své záliby, nadšení pro turnaje a štvanice na vysokou zvěř, nechat se vyobrazit na trůně se všemi znaky velkého a mocného panovníka.“

„A ty budeš sedět po mém boku, krásná a v modrých šatech. A také tě nechám vymalovat jako lazebnici, protože žádná žena ještě nepochopila, jak teplá voňavá lázeň probouzí touhu na chvíle lásky.“

„Jsi tak smyslný...“

„A ty k lásce zrozená.“

V nastalém tichu nemohla dvojice milenců přeslechnout naléhavé klepání na těžké dubové dveře.

„Přiložím sám!“ vykřikl Václav, protože si nedovedl představit tu drzost, aby byli vyrušeni pro jakoukoliv jinou hloupost.

„Veličenstvo, právě dorazil moravský markrabě Jošt a potřebuje s tebou neodkladně hovořit,“ ozvalo se za dveřmi provinile.

„Jošt?“ Václav zpozorněl, chvíli pátral v paměti a pak vykřikl: „Postarejte se o markraběte, ať má veškeré pohodlí. Přijmu ho zítra.“

„Ani zde, na Žebráku, nebudeme mít klid?“ zavrčel smířlivě a hned při prvním hladovém polibku slastně přivřel oči. Není nic krásnějšího než noc lásky s milovanou manželkou.

DRUHÝ DEN

„Bratranče, pokud jsi nedosáhl smíru na česko-durynském pomezí, neodpustím ti věřejší vyrušení,“ přivítal Václav moravského markraběte se spokojeným úsměvem.

„Mám pouze samé dobré zprávy,“ pravil Jošt a pozdravil svého krále lehkou úklonou hlavy. Neušlo mu, jak půvabná dívka po Václavově boku rozkvetla do krásy, ale že se také dokáže červenat. Dobře si náš panovník vybral, jen ty jejich líbáčky trvají nějak dlouho.

„Václave, až v těchto dnech, po všech ozbrojených střetnutích, se mi podařilo vyslovit a sepsat rozhodčí výrok. Boje v oblasti severního Chebska a Vogtlandu ustanou na jeden rok! Chybí pouze tvůj podpis.“

Markrabě správně usoudil, že je zbytečné zatěžovat panovníka podrobnostmi. Rychle by mu dal najevo netrpělivost a nezájem. A navíc, všichni vědí, čím zásluhou ustanou rozbroje a kdo se snaží vládnout, když král nemá čas. Jošt si mohl být sám sebou jistý. Václav obnovil jeho jmenování říšským vikářem a plnomocným zástupcem v Itálii a celé zaalpské oblasti.

Má moc a vliv stoupá, honilo se Joštovi hlavou, když sledoval, že jediné, co krále zajímá, jsou vybrané pochoutky na stříbrných mísách a oddaný pohled milované Žofie.

Proč ale, v případě své smrti, trvá na uznání českým králem našeho mladého Jana Zhořeleckého? Kdo jiný by přece měl větší právo na trůn než já? Kdo jiný je schopnější vládnout? Zikmund? I ten se musel nástupnictví vzdát podpisem.

„Nechutná ti bratranče?“ vyrušil Jošta ze zamyšlení Václav. Neušlo mu, že po moci prahnoucí bratranec se najednou zamračil. „Po náročných jednáních si zasloužíš odpočinek a také náš vděk. Zůstaň proto pár dnů na Žebřáku, zapomeň na starosti a bav se společně s námi.“

Jošt váhal pouze chvíli. „Proč ne, bratranče? Rád strávím pár dnů ve tvé společnosti.“

Konečně se v něm napětí uvolnilo. Alespoň zjistím, jaká je u dvora nálada a čemu se teď král nejvíce věnuje.

„Také mám pro tebe další, opět velmi důležitý úkol.“

Joštovi neušel Václavův lišácký výraz.

„Máš velké pravomoci, vliv i přehled. Proto chci, abys zjistil, který z papežů je ten pravý. Klement VII., nebo Urban VI.? Potřebuji vědět, kterého z nich mám podporovat.“

Jošt dal najevo souhlas lehkou úklonou. Nepotřeboval nic zjišťovat. Věděl, jak je na tom papež Urban se zdravím, možná už ani nežije. Není třeba se unáhlovat. Stačí vyčkat.

PRAHA, KVĚTEN 1392

„**T**ak mluv, Žito, povídej, co nového ses pro pobavení svého krále naučil, jaké nové kousky mi předvedeš?“

Václav se pohodlně rozvalil na trůně. Nakonec, proč ne? Celé dopolední slyšení měl za sebou a nic podstatného se nedozvěděl. Samé řeči a stížnosti, které ani nevzal na vědomí. Na takové nepodstatné věci měl své zplnomocněnce a vůbec se jimi nechtěl zabývat.

„Nevadí ti, můj králi, že sedíš celé dopoledne na trůně, a přitom po tobě nikdo nic nechtěl?“

„Šlo o pouhé slyšení, které nevyžaduje žádné nutné rozhodování. A myslíš, že jsem nepracoval, i když jsem neseděl v hlavním městě? Všechny listiny si ke mně prostřednictvím mých zástupců a spojenců našly cestu. Copak nevíš, že král nemůže odpočívat?“

„Ale může od vládnutí utéct a schovat se, nevidět, neslyšet,“ zabručel Žito tak, aby to Václav neslyšel.

„Co si to brbláš pod vousy?“ obořil se na něho král.

„Něco mě, můj pane, napadlo,“ pokrčil šašek rameny. „Možná by ses více pobavil, kdybys slyšel chválu na svoji vládu přímo od těch nejpopovolanějších.“

„A to je kdo?“ rozesmál se král.

„To jsou přece ti, o kterých rozhoduješ, ale se kterými se nikdy nesetkáš. Prikazuješ pouze svým pověřencům, necháš si od nich radit a podepisuješ, co ti předloží. Myslíš, že ti říkají pravdu?“

„Jistě, neodvážili by se mi lhát, nebo jednat proti mé vůli.“

„A když ti neřeknou všechno, záměrně ti třeba nepříjemné spory a nálady lidí zatajují?“

„Pak chrání svého krále!“

„A to chceš, můj pane? Být ochráněn od nálad v podhradí? Ode všeho, co trápí prostý lid a o čem se mluví?“

„To bych se dozvěděl pouze v případě...“ Král rozmrzele vstal z trůnu.

„Kdyby ses mezi prostý lid vydal,“ dokončil větu Žito.

„To nejde, poznali by mě.“

„A kdybys na sebe vzal převlek?“ Žito mírně naklonil hlavu a sledoval hnutí královny myslí na jeho obličej.

Václav se zatvářil nejprve znechuceně, pak se rozesmál.

„To by byla, šašku, velmi dobrodružná výprava, a věříš že i lákavá?“

Žito si oddechl. Věřil, že něco tak nemyslitelného krále nakonec zaujme. Obávám se ale neubráníl. Věděl, co se král dozví, jenže jak jinak mu ukázat, co si poddaní myslí o jeho vládě?

STEJNÝ DEN V NOCI

Václav už dále naslouchat nedokázal. Po několika pohárech odporného piva a kyselého vína se mu zvedal žaludek, krev v něm vztekem vřela.

„Do jaké putyky jsi mě to, šašku, zatáhl? Tys chtěl, abych slyšel, jak špatný jsem panovník! Proto jsi ty neurvalce ještě provokoval k řečem a výmyslům!“ Václav spěchal do svého sídla ve městě, až se mu zapáchající plášť zamotával kolem lýtek a kápě sklouzla z hlavy.

„Já že jsem slabý? Že ve skutečnosti vládnou moji milci? Kdo jsou ti milci? Že jsem od sebe odehnal moudré a zkušené poradce? To není pravda! Nebudu přece naslouchat pánům, kteří se nade mě povyšují a dávají mi na jevo, jak špatná dělám rozhodnutí.“

Král sotva popadal dech. „A že bych měl dbát, aby ustaly spory s církví? Aby přestaly rozsudky smrti? Co tím, k čertu, mysleli, Žito?“

Služebnictvo na královském dvoře se rozprchlo ve strachu před rozzuřeným králem v přestrojení. Václav ze sebe konečně shodil páchnoucí hadry a mrštil jimi do kouta.

„S Jenštejnem se nikdy nesmírím! Nikdy! Za jeho činy a řeči proti trůnu, bych ho, kdyby nebyl biskupem, dal upálit! Jak jen ta sprostá lůza muže soudit svého krále, když o mém životě nemá ani ponětí.“ Václav se vysíleně svalil do křesla a nechal si přinést pohár dobrého italského vína. „Potřebuji koupel... jak jen ta lůza páchne,“ zatvářil se znechuceně. „A ještě se otírá o moji milovanou Žofii.“ Václavovi se zlomil lítostí hlas. Až dnes v noci si uvědomil, že přiopilý stařec v jedné z putyk nahlas vyslovil, o čem i on pochyboval: Královna je jistě neplodná, jinak by už dávno chovala alespoň dva potomky.

Václava bodlo u srdce, když si uvědomil, že nejen Žofie, ale ani žádná z jeho souložnic, ke kterým dříve tak rád utíkal, nikdy neprodila královského levobočka.

„Mým přátelům a poradcům říkají lidé milci?“ Zahleděl se na Žita. Potřeboval změnit téma hovoru, protože myšlenka na Žofii ho bolela více, než si sám dokázal přiznat.

„Veličenstvo, tvoji nejubožejší poddaní nenávidí především královského podkomořího Hulera. Je to prý krutý a nelítostný výběrčí daní a jeho vinou bylo odsouzeno k smrti stětím nebo upálením několik kleriků, a to arcibiskup Jenštejn důrazně odmítá. Takové neuvážené rychlé rozsudky vyvolávají odpor a nenávisť.“

„Mlč, šašku, já Hulerovi věřím, proto jsem ho udělal dvorským sudím a na takové rozsudky má právo.“

Žito se odmlčel. Pochopil, že doufal marně. Že byl příliš naivní, když věřil, že se král nad názorem prostých lidí alespoň trochu zamyslí.

„A já vím, co udělám!“ vykřikl najednou Václav. „Znovu se vydáme do podhradí, jenže tentokrát za denního světla si já posvítím na lůzu, která si dovoluje soudit mě, svého krále. Tentokrát já zjistím, jak se peče chleba, jak kvalitní jsou hrnce a látky na krámech, a běda tomu, kdo šidí, kdo prodává takové patoky, jaké jsem musel v noci popíjet.“

ZA DVA DNY

„Budeš mi dělat doprovod!“ přikázal král Žitovi, už zase ve svém zapáchajícím převleku a rozhodnutý došlápnout si především na nepoctivé kupce, řemeslníky a obchodníky.

Žita udivilo, jak odhodlaný je král brzy po ránu, ale usoudil, že chce všem kritikům své vlády ukázat na jejich vlastní prohřešky a nepoctivost.

Prapodivná dvojice v převleku se daleko nedostala.

„Tomu říkáš správně velký a řádně nakynutý chleba?“ obořil se Václav na pekaře hned u prvního obchůdku na Starém Městě. „Copak nevíš, jak má vypadat správný bochník? Vždyť ty šidíš jak na velikosti, tak na kvásku!“ Převážení dalo králi za pravdu, a když ještě chleba rozlomil, bylo jasné vidět, jak je těsto odbyté.

„Co si to, cizince, dovoluješ? Můj chleba je dobrý a ty tomu za mák nerozumíš!“ bránil se kupec, jenže Václav už se dohadovat nechtěl. Shodil z hlavy kapuci a nasadil si královskou korunu, dosud skrytou v záhybech pláště.

„Veličenstvo!“ Pekař se málem zlomil v pase a na další obhajobu mu chyběla slova.

Václav přimhouřil oči a vymýšlel pro provinilce přiměřený trest.

„Co říkáš, Žito, dáme pekaře máčet v koši ve Vltavě, nebo necháme ten jeho krámek rovnou zavřít?“ otočil se ke svému společníkovi, jenže ten zrovna sledoval chumel otrhaných hladových dětí stojících opodál.

„Ať chleba rozdá mezi hladové, můj králi,“ usmál se Žito potouchle. „Za takové placky si ani groše nezaslouží.“

Václav byl nápadem nadšený. „Tak pekaři,“ promlouval důležitě. „Dnes to bylo naposledy, cos na těstě šetřil. Od zítřka budeš péct poctivý a správně velký chléb. A aby sis to zapamatoval, já sám tvé dnešní zboží rozdám hladovým dětem a ty se budeš dívat, jak jim chutná. Král pokynul Žitovi a ten začal hned a s radostí svolávat drobotinu z celé ulice k nečekané hostině.

Je velmi příjemné konat dobré skutky, pomyslel si král, jenže najednou se zarazil a zamračil. Hleděl, jak se Žito marně snaží srovnat zvětšující se skupinu chamtivých hladovců do řady, aby chleba dostal každý. Nešlo to.

Po svém bochníku z rukou krále dostali pouze první dva otrhanci. Ti další jen natahovali ruce, okopávali si kotníky, dokonce na sebe plivali. Vzápětí nastala rvačka a než se Václav vzpamatoval, válely se po zemi jak ubohé hladové děti, tak chleba. Pekař rychle zmizel a zabouchl za sebou dveře krámků.

Král si ve spěchu nasadil kapuci a pokynul Žitovi k návratu. V nastalé vřavě a rvačce o chleba nebylo slyšet vlastního slova.

„Václave!“ Žofie vletěla manželovi do náruče. „Dlouhé dny jsi byl pryč, jak se ti dařilo? Vypadáš unaveně a rozčileně.“

„Pobyt v mém městském sídle mě tentokrát neuspokojil,“ stěžoval si král. „Představ si, chtěl jsem vědět, co si poddaní myslí o mé vládě, a vypravil jsem se mezi ně v převleku. Ale oni mě jen kritizují! Já hlupák jsem jim ty jejich výmysly a lži chtěl oplatit dobrem, obdarovat hladové děti šízeným chlebem. A víš, co se stalo? Porvaly se o bochníky jako hladoví psi! Válely se v prachu spolu s darovaným chlebem. Můj záměr konat dobro vyvolal pouze rvačky, bití a nenávisť. Jak jen jsou hloupí! Žofie, nikdo mi nerozumí. Co se to s lidmi stalo?“

„Jsi tak dobrý král, můj drahý, já ti rozumím,“ utěšovala manžela Žofie. Nahlas ale říct nedokázala, že pár pecnů chleba hlad těch nejobožejších nezažene, chudobu nevyřeší.

„Víš, kolik otrhaných dětí pobíhá po ulicích?“ prohodil Václav bezděky. „Chtěl jsem, aby se najedly,“ dodal rezignovaně a našťěstí se nedíval Žofii do tváře. Viděl by smutek ženy, která zatím dítě pod srdcem nenosí.

A ta beznaděj se v Žofiině duši dnes znásobila. Tak on chtěl nakrmit cizí hladové děti! Proč mu nemohu porodit vlastního potomka? Proč nám Bůh nepožehná synem a následníkem trůnu, když v královské rodině by dítě mělo všechno, na co si jen pomyslí, a ještě by dalo panovníkovi naději, že je zde někdo, kdo zdědí královské trůny.